

KPM-schip Van Imhoff in 1942 in Indonesische wateren gezonken na Japanse aanval

IN opdracht van de hoofdredacteur van VARA's actualiteitenrubriek „Achter het Nieuws”, Herman Wigbold, heeft Dick Verkiijk onlangs een tv-reportage gemaakt over de ondergang van het KPM-schip Van Imhoff in januari 1942, waarbij 411 Duitse burger-geïnterneerden omkwamen. Uit de documentaire bleek, dat er aan Nederlandse kant op zijn zachtst gezegd ernstige fouten zijn gemaakt. De heer J. W. Rengeling, televisiesecretaris van de VARA, meende dat het niet op de weg van de VARA lag deze fouten te onthullen. Hij verbood de uitzending, een besluit dat door Herman Wigbold, naar hij ons meedeelde, wordt betreurd.

Op ons verzoek heeft Dick Verkiijk de essenties van de documentaire, die ruim een half uur zou hebben geduurd, weergegeven in een artikel dat wij op deze pagina afdrucken.

VAN 478 GEÏNTERNEERDE DUITSE AAN BOORD VERDRONKEN ER 411

Reconstructie scheepsramp

Bemanning liet voor gevangenen vloten en twee boten over

JANUARI 1942 — de Japanners bedreigen meer en meer Nederlands-Indië, zoals het toen nog heette. Zij rukken op naar Singapore, voeren landingen uit op de kusten van Borneo en Celebes en elk moment kan de invasie op Java en Sumatra volgen. In allerijl wordt besloten enkele honderden Duitsers, die reeds van 10 mei 1940 af geïnterneerd zijn, naar wat men toen Brits-Indië noemde over te brengen.

In de haven van Sibolga (Sumatra's Westkust) ligt het 2980 ton metende KPM-schip Van Imhoff. De gezagvoerder, kapitein H. J. H., krijgt opdracht 367 Duitsers, allen burgers, aan boord te nemen. Snel wordt tussendecks een gevangenis geïmproviseerd. Kort nadat de gevangenen aan boord zijn gebracht vliegt een Japans verkeningsvliegtuig over de haven.

De Van Imhoff vaart op 16 januari uit. De kapitein heeft van de commandant Zeemacht, vice-admiraal Helffrich, opdracht gekregen in zuidelijke richting te varen. In volle zee zal een escorteschip de Van Imhoff opwachten. Maar van dit schip is niets te zien en de Van Imhoff keert de volgende dag terug naar Sibolga. Daar krijgt de gezagvoerder nieuwe orders: er moeten nog eens 111 Duitsers aan boord komen (ze worden op het achterdek achter prikkeldraad opgesloten) en het schip moet daarna vertrekken met bestemming Colombo. Het beloofde escortevaartuig zal er nu zeker zijn.

Op 18 januari vaart de Van Imhoff opnieuw uit. Aan boord bevinden zich nu behalve de 48 bemanningsleden 478 Duitsers en een bewakingsdetachement van het KNIL van 62 man. Er zijn zes reddingsboten aan boord, biedend aan 250, maximaal driehonderd man. Op het achterdek is nog een vlet voor maximaal veertien man.

In volle zee is van het escortevaartuig niets te zien. Kapitein H. besluit niettemin door te varen, ofschoon de Van Imhoff niet bewapend is. De volgende morgen tegen tien komt een Japanse bommenwerper in zicht. Het toestel scheert enkele malen over de Van Imhoff en laat zes bommen vallen. Geen van alle treft het doel, maar de vijfde bom ontploft zo dicht bij, dat de scheepswand wordt opengebarst.

De gang van zaken kan enigszins worden gereconstrueerd uit de volgende mededelingen van enkele overlevenden, die zich de gebeurtenissen na zoveel jaren nog haarscherp herinneren.

Van boord

J. A. van de Ende (lid van het bewakingsdetachement): „Pas ongeveer vier uur na het bombardement zijn we van boord gegaan. Wij waren met z'n achten de laatste Nederlanders, die van boord gingen. Kort daarvoor heeft onze commandant, een sergeant, de Duitsers de sleutels gegeven, waarmee ze zich konden bevrijden. Wij hebben vijf van de zes reddingsboten meegenomen, waaronder de motorloze. Er hadden ook nog wel twee reddingsboten, maar lang niet allen. Voor hen zijn vloten in zee gegaan, maar ook die waren er te weinig. Het reddingsmateriaal aan boord was absoluut onvoldoende. Bovendien, ik had altijd gedacht, dat de kapitein als laatste van boord zou gaan. Maar toen wij in de reddingsboten gingen was de hele bemanning er al”.

De Gottlob Weiler (Duitsler die in de reddingsboot een plaats vond): „We zaten in die twee boten met 67 man; 53 in de reddingsboot, 14 in de vlet. Bovendien kwamen er nog enkele vloten om ons heen liggen, die later aan de vlet vast werden gemaakt, totaal 134 man. De reddingsboot voer op het eiland Nias weer teruggevoerd. De anderen besloten bij elkaar te blijven, vooral omdat het spoedig donker zou worden”.

Albert Vehrings (Duitsler) die in de vlet een plaats vond: „Voor ons waren één reddingsboot en één vlet om men dat niet met opzet had gedaan. In de reddingsboot waren geen riemen, geen water, geen brood.”

De Van Imhoff is vier tot zes uur nadat de kapitein het bevel had gegeven het schip te verlaten, gezonken. Op de plaats van de ramp bevonden zich toen alleen nog de vlet met de vlot en acht vloten op sleepstuw. De vijf reddingsboten met in totaal 110 Nederlanders met in totaal 478 Duitsers, waren al meteen weggevoerd, ook de laatste reddingsboot die klein was blijven zitten in de

davits toen de bemanning hem wilde strijken — met de 53 Duitsers, had toen de plaats van de ramp al verlaten. Voor de Nederlanders wegvoeren was tegen de Duitsers gezegd, dat er geschoten zou worden wanneer zij zouden trachten in de Nederlandse boten te komen. Een Duitser Stephan Walkowiak, heeft dit verbod overtreden. Er werd geschoten. De kogel ging door zijn pols, hij viel in het water, werd toch gered en is toen door de Nederlanders meegenomen.

Schip

De volgende dag, 20 januari, zien de Duitsers in de reddingsboot, in de vlet en op de vloten eerst een Nederlandse Catalina-vliegboot naderen en later een schip, de Boelongan, ook van de KPM. Het schip stopt; eerst bij de reddingsboot — later bij de vlet en de vloten. Beide keren wordt over en weer geschreeuwd. Wie de schipbreukelingen zijn? Hollanders of Duitsers? Duitsers! Na deze antwoorden herneemt de Boelongan beide keren zijn reis en zwaait af. De Duitsers worden niet opgenomen.

Vehrings: „De meeste vloten waren die nacht kwijt geraakt. Toen het licht werd, bleek dat de vlet er nog maar twee op sleepstuw had, met in totaal 16 man. Van het kleinste vlot is een zekere Schönmann naar de Boelongi, later op Java weer gesproken. Deze vertelde toen, dat hem een verklaring was voorgelegd, waarin stond, dat de Duitsers aan boord van de Van Imhoff aan het muiten waren gegaan en dat ze daarom waren achter gelaten. De heer Winkel zegt, dat hij van een dergelijke verklaring niets af weet. De weduwe van de assistent-resident, mevrouw M. Plas-Van Drenth, zegt daarentegen zich te herinneren, dat de heer Winkel haar en haar man heeft verteld een dergelijke verklaring van de bemanning van de Van Imhoff te hebben opgenomen.

Albert Vehrings: „We werden, toen we op Nias waren geland, naar de hoofdplaats, Gunung Sitoli gebracht en daar opgesloten in de politiekazerne. Daar heeft de heer Winkel mij opgezocht, want hij was een oude kennis van mij. Hij vertelde mij, dat hij een proces-verbaal van de gebeurtenissen had opgemaakt, mede ondertekend door Walkowiak, waarin stond, dat wij ons niet rustig hadden gedragen. Ik heb hem toen gezegd, dat dat niet klopte.”

Toen het bombardement was afgelopen is de eerste officier van de Van Imhoff zelfs naar ons toegekomen en heeft ons gezegd, dat wij ons rustig hadden gedragen.”

Zwijgen

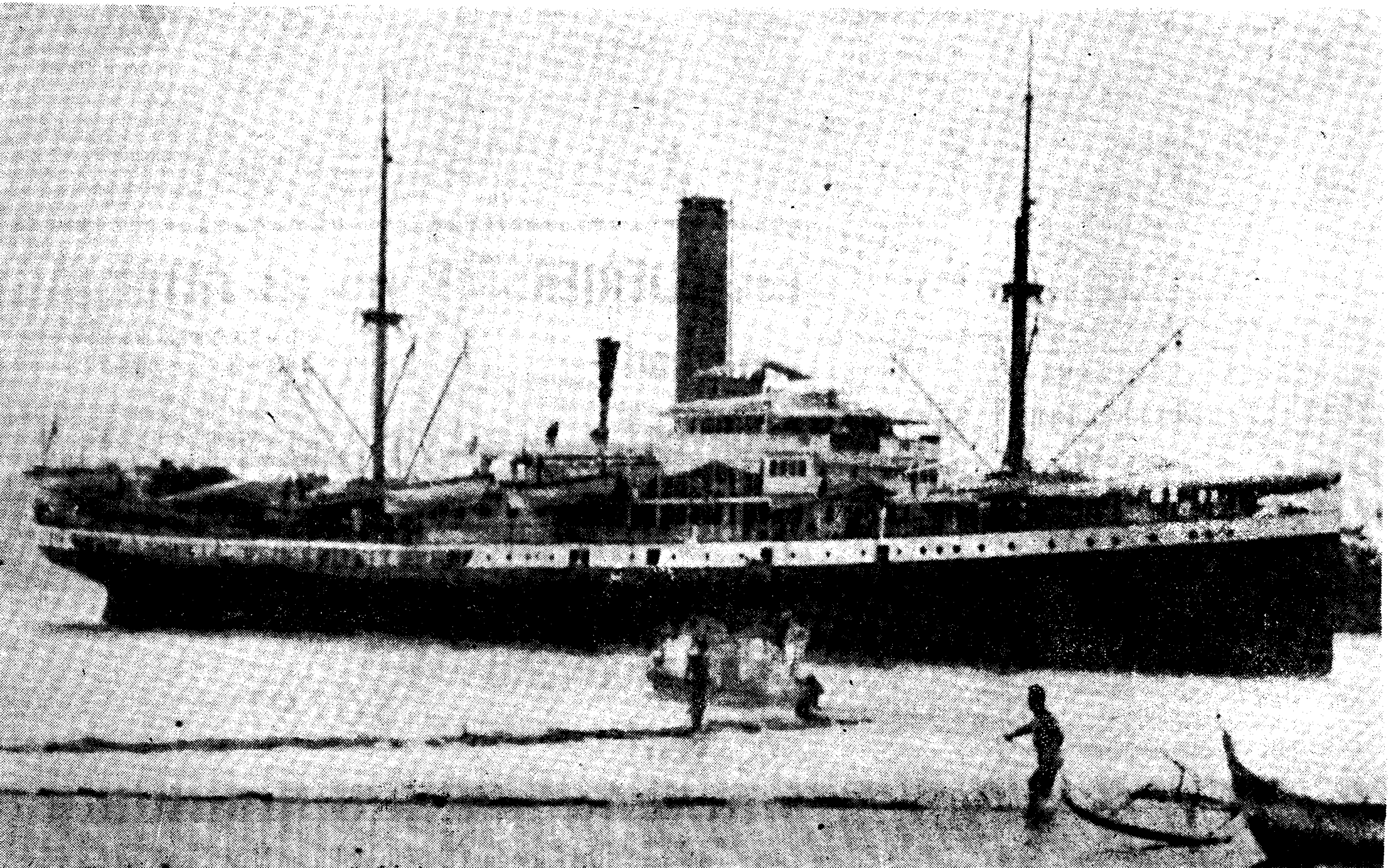
Van de Ende: „Er is geen munitie uitgekomen. De Duitsers werden pas onrustig, toen ze merkten, dat de toestand hopeloos was. In Sibolga hebben wij geen instructies gekregen wat we moesten doen met de Duitsers als het schip zou vergaan. Achteraf kregen we wel opdracht over de hele geschiedenis te zwijgen. Het is een zwarte bladzijde in onze geschiedenis geweest.”

Derde stuurman Tjebbes van de Boelongan van de Boelongan lag, toen de kapitein bevel kreeg van de commandant zeemacht in Soerabaya, Helffrich, naar overlevenden van de ramp met de Van Imhoff te zoeken. De kapitein had hem later verteld, dat deze opdracht luidde alleen Nederlanders te redderen.

Van de 478 Duitsers, die de Van Imhoff aan boord had genomen, zijn er 411 omgekomen. De 67 geredden hebben in de nacht van 30 op 31 maart 1942 het eiland in samenwerking met de Batakse politie op de Nederlanders oververderd. De Japanners zaten toen al in Sibolga.

De zaak van de Van Imhoff en de Boelongan is door de verdere gebeurtenissen in en na de oorlog overspoeld. Zij bleef alleen leven in de herinnering van een handjevol mensen: Nederlandse militairen, Nederlandse koopvaardijofficieren en de Duitse overlevenden van de ramp.

HET KPM-schip Van Imhoff dat op 18 januari 1942 met, behalve bemanning en bewaking, 478 geïnterneerde Duitsers uit de haven van Sibolga (Sumatra's Westkust) vertrok en dat onderweg door een bom zo werd beschadigd dat het zonk.

HET KPM-schip Van Imhoff dat op 18 januari 1942 met, behalve bemanning en bewaking, 478 geïnterneerde Duitsers uit de haven van Sibolga (Sumatra's Westkust) vertrok en dat onderweg door een bom zo werd beschadigd dat het zonk.

dracht een onderzoek in te stellen naar de gang van zaken en wel via een verzoek, dat de procureur-generaal in Amsterdam, mr. H. R. de Zaaier, had bereikt van het ministerie van justitie in Bonn. Dit leidde toen tot een verhoor van de beide gezagvoerders en de heer Winkel. Maar verder gebeurde er niets.

Bonvani

De heer Vehrings herinnert zich in juli 1953 te zijn opgeroepen door het „Amtsgericht Bielefeld” om verklaringen af te leggen in wat werd genoemd „de uitleveringszaak C. H. Bonvani, gezagvoerder van de Van Imhoff.” De naam Bonvani is bij alle betrokkenen voelbaar onbekend, het kan een gefingeerde naam zijn, samengesteld uit de namen van de schepen „Boelongan” VAN Imhoff. Volgens Vehrings zou het destijds de bedoeling zijn geweest de kapitein in handen te krijgen in ruil voor „de zeven van Breda”, gevangenen, die als oorlogsmisdadigers in de gevangenis van Breda waren opgesloten en kort tevoren naar Duitsland waren gevlochten. Navraag over deze zaak bij het Amtsgericht in Bielefeld heeft niets opgeleverd: van zaken, die afgevoerd zijn worden de stukken na vijf jaar vernietigd.

Kapitein H. J. H. van de Van Imhoff heeft geweigerd mij te ontvangen. „Ik heb die hele zaak uit mijn gedachten gebannen, ik weet mij niets meer te herinneren”, was zijn telefonisch commentaar.

Eerste stuurman A. van H. ontving mij wel. Hij bevestigde, dat de Duitsers zich na het bombardement rustig hadden gedragen. Van munitie rust hij niets, evenmin van een proces-verbaal over de gebeurtenissen. De zaak heeft hem indertijd zeer aangegrepen en hij is er nu nog diep van onder de indruk.

Kapitein M. L. B. van de Boelongan heeft tegenover mij altijd ontkend gezagvoerder van dit schip te zijn geweest. Hij wilde mij niet ontvangen.

Bij het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie was over de gang van zaken over deze scheepsramp vrijwel niets bekend.

Met de KPM heb ik zeker twaalf maal gecontacteerd. Men kon mij daar niets meedelen: de stukken waren verloren gegaan en de namen van de betrokkenen wist men niet.

Bij de Koninklijke Marine beweerde men over de zaak ook niets te weten. Tenslotte bleek, dat er wel een scheepsverklaring over de zaak was van de kapitein van de Van Imhoff, berustende bij de KPM, maar niet van de kapitein van de Boelongan. Wat het proces-verbaal betreft, de belangrijkste getuige in deze kwestie is de Duitser Walkowiak. Hij is de enige belangrijke man in deze zaak, die ik niet heb kunnen terugvinden.

Hof halveert straf voor verkoop pornografie

(Van onze correspondent)

LEEUWARDEN, vrijdag — Het gerechtshof in Leeuwarden heeft gisteren de 59-jarige boek- en tijdschrifthandelaar J. B. veroordeeld tot 2 maanden gevangenisstraf voor de verkoop van pornografie.

De verdachte, die drie jaar geleden voor hetzelfde feit is veroordeeld, had nu opnieuw aanstootgevende lectuur in voorraad en ook verspreid. De rechtbank had B. veroordeeld tot 2 maanden onvoorwaardelijk. De procureur-generaal had bevestiging van dat vonnis gevraagd.

(Advertentie I.M.)

ARP-convent uitgesteld

DEN HAAG, vrijdag (ANP). — Omdat de regeringsverklaring en het Kamerdebat daarvoor na 24 april vallen is het voor die datum uitgeschreven anti-revolutionair partijconvent uitgesteld tot 22 mei. Op die vergadering in Zwolle spreken partijvoorzitter dr. W. P. Berghuis en de nieuwe voorzitter van de Tweede-Kamerfractie, de heer B. Roolvink.

Bloemschikkers bekroond

HAIFA, vrijdag (AP) — Op de veertiende internationale bloemententoonstelling in Haifa worden de Eibergers Jan Eekhout, Hendrik Weenink en diens vrouw de eerste prijs. Er waren inzendingen uit dertig landen. De jury loofde het artistiek rangschikken van de bloemen der Nederlanders.

„Angola-film niet actueel”

BEN W. OVER WEIGEREN

FIAT VOORVERTONING

(Van een onzer verslaggevers)

AMSTERDAM, vrijdag. — Burgeestere en wethouders van Amsterdam hebben gisteren het antwoord gepubliceerd op de eergisteravond ingediende schriftelijke vragen van het raadslid drs. Ed. van Thijn (pvda) over het niet vertonen van de film Als de grote moerasvlakte vlam vat. In een bijeenkomst van het Angola-Comité.

De heer Van Thijn had gevraagd of het motief voor het onthouden van de toestemming — het feit dat de film niet officieel voor openbare vertoning is gekeurd — niet teniet had kunnen worden gedaan door toepassing van artikel 16 lid vier van de bioscoopwet, dat ontbeffing van de algemene regel kan geven als een vertoning haar belang ontleent aan de actualiteit.

Dit lid vier — zo antwoorden b. en w. — heeft betrekking op spoedeisende gevallen. Het ging volgens b. en w. bij deze film niet om een geval dat zo spoedeisend was, dat een latere vertoning — na keuring — de actualiteit zou verminderen (de enige omstandigheid, waaronder ingevolge de bepalingen van de bioscoopwet ontbeffing van keuring kan worden verleend). Bovendien moet de vergunninghouder (in dit geval de directie van Krasnapolsky — red.) beroep op dit artikel doen, hetgeen niet is geschied.

Nederlandse uit Polen met gezin in Beverwijk

(Van onze correspondent)

BEVERWIJK, vrijdag. — Grietje Widurski-Grapendaal, haar man en hun zeven kinderen, zijn in de afgelopen nacht in Beverwijk aangekomen. Zij waren woensdag met twee auto's uit Polen vertrokken.

Grietje Grapendaal was in de oorlog verdwenen, en niemand had sindsdien meer iets van haar gehoord, tot dat enkele Nederlandse wielrenners, die deelnamen aan wedstrijden in Polen, het bericht meebrachten dat Grietje daar woonde en getrouwd was met een Pool. Nadat de familie Grapendaal alles in het werk gesteld had dochter Grietje naar Nederland te laten komen gaven de Poolse autoriteiten daarvoor hun toestemming. De familie Widurski heeft in Beverwijk een huis gekregen, dat binnenkort leegkomt.

Het meesterwerk in smaak en aroma

GRAND PRIX

37 ct

AGIO

ruim 60 jaar 'n lekkere sigaar!